



# Սերգեյ Դովլատով

## Հանդիպեցինք, խոսեցինք

Բոլորը նրան ձախողակ էին համարում: Նույնիսկ նրա ազգանունը մի տեսակ թեթևսուլիկ էր. Գոլովկեր: Այդպիսի ազգանուն հարմար է, որ ունենա աննշան տեսք ունեցող, կարճատես մարդը՝ հակված է ռեֆլեքսիայի: Գոլովկերը հենց այդպիսի մարդ էր:

Դպրոցում հաջողեցրել էին պարզապես չնկատել նրան: Ծնողական ժողովների ժամանակ ուսուցիչները խոսում էին միայն գերազանցիկների և ծուլիկների մասին: Գոլովկերի նման միջակ դպրոցականին տրամադրվում էր մեկ րոպեից ոչ ավելի:

Գեղարվեստական ինքնագործունեությանը Գոլովկերը չէր մասնակցում:

Նկարել և բանաստեղծություններ գրել չգիտեր: Նույնիսկ բանաստեղծությունները կարդում էր, ինչպես ասում են, առանց առոգանության: Մարմնամարզության դասերին չէր այցելում: Ազատված էր՝ հարթաթաթոթյան պատճառով: Թե ինչ է հարթաթաթոթյունը՝ գաղտնիք է: Ես կարծում եմ դա ուղղակի մարմնամարզությանը չգրադվելու առիթ է:

Երգի ուսուցչուհին ասում էր նրան.

– Ձայն դու չունես: Եվ հոգի, կարծես թե, նույնպես չունես:

Ուսուցչուհին ունքերը վշտալի բարձրացնում էր և ավարտում.

– Ինչո՞վ ես դու երգում, Գոլովկեր...

Հասարակական աշխատանքով Գոլովկերը չէր զբաղվում: Թատրոն գնալ չէր սիրում: Պիոներական հավաքներում Գոլովկերին հարցնում էին.

– Ինչո՞վ ես հետաքրքրվում: Ազատ ժամանակդ ինչի՞ն ես տրամադրում:

Միզո՞ւցե դու ինչ-որ կուլեկցիա ես հավաքում, Գոլովկեր:

– Այո, – ծուլորեն պատասխանում էր Գոլովկերը:

- Ի՞նչ կոլեկցիա:
- Դե հենց այնպես:
- Կոնկրետ ի՞նչ:
- Փող:
- Դու փո՞ղ ես հավաքում:
- Դե, այո:
- Ինչո՞ւ:
- Այսինքն՝ ինչպես թե ինչու՞: Ուրում եմ գնել:
- Ի՞նչ:
- Ուրդակի, մի բան:
- Բայց ի՞նչ: Պատասխանի՛ր: Կոլեկտիվը հարց է տալիս քեզ:
- Ձմեռային վերարկու, – պատասխանում էր Գոլովկերը...

Դպրոցը ավարտելուց հետո Գոլովկերը ընդունվեց ինստիտուտ: Այն ժամանակ համարվում էր, որ դա կյանքում միակ ճանապարհն է: Մրցույթը համարյա ամեն տեղ հսկայական չափերի էր հասնում: Գոլովկերը շրջահայեցորեն վարվեց: Փաստաթղթերը հանձնեց այնտեղ, որտեղ մրցույթ փաստացիորեն չկար: Ավելի կոնկրետ՝ սանիտարա-հիգիենիկ ինստիտուտ:

Այնտեղ նա սովորեց վեցը տարի: Ընդ որում, այնպես, ինչպես դպրոցում, մնաց աննկատ: Գեղարվեստական ինքնագործունեությանը չէր մասնակցում:

Դասախոսներին պրովոկացիոն հարցեր չէր տալիս: Աղջիկներից խուսափում էր: Գինի չէր խմում: Սպորտի նկատմամբ անտարբեր էր:

Երբ Գոլովկերը ամուսնացավ, բոլորը ապշել էին: Չափից դուրս քիչ էր աչքի ընկնում Գոլովկերը, որպեսզի ինչ-որ մեկի համար դառնար միակը և անփոխարինելին: Թվում էր, թե Գոլովկերը չի կարող լինել ընտրության առարկա: Չի կարող դառնալ նախընտրության օբյեկտ: Գոլովկերը անձնային որակներ բացարձակապես չունեւր:

Եվ այնուամենայնիվ, նա ամուսնացավ: Լիզա Մակովսկայան նրա բացարձակ հակադրությունն էր: Նա կարմրահեր էր, հանդուգն և գրավիչ: Նա ծխում էր, հայիոյախոսում էր և երգում էր ֆակուլտետի ջագային խմբում: Նրա շուրջը մշտապես խմբվում էին սպորտային, լավ հագնված երիտասարդներ:

Բոլորը սիրատածում էին Լիզային: Նա այդպես էլ չամուսնացավ: Իսկ հինգերորդ կուրսում երեխա ունեցավ: Աղջիկը նման էր մորը, ինչպես նաև

գաղափարաբանության գծով՝ կոմերիտ-կազմակերպչի տեղակալին:

Կարճ ասած, Լիզան վերածվեց դժվար ճակատագիր ունեցող կնոջ:

Արտահայտվում էր ցինիզմով և ջղային: Քսանհինգ տարեկանում հասցրել էր հիասթափվել կյանքից:

Եվ այստեղ հայտնվեց Գոլովկերը: Լռակյաց, ամաչկոտ: Նրա համար բերում էր ոչ թե ծաղիկներ, այլ՝ բանջարեղեն, և միրգ՝ երեխայի համար: Իր տենչանքը ցույց չէր տալիս: Տնային մանր-մունր հանձնարարությունները անբասիր էր կատարում:

Մի անգամ նրանք մարմելադով թեյ էին խմում: Երեխան քնած էր վարագույրից այն կողմ: Գոլովկերը վեր կացավ: Լիզան ասում է.

– Նախերգանքը ձգձգվեց: Մենք պետք է քնենք իրար հետ կամ բաժանվենք:

– Հաճույքով, – պատասխանեց Գոլովկերը, – միայն մյուս անգամ: Ես կարող եմ մնալ ուրբաթ: Կամ շաբաթ:

– Ո՛չ, այսօ՛ր, – գրգռված արտաբերեց Լիզան, – ես ցանկանո՛ւն եմ դա:

– Ես նույնպես, – ուղղակի պատասխանեց Գոլովկերը:

Եվ հետո.

– Կմնամ, եթե դուք տաքսու համար ինձ մեկ ուրբի ավելացնեք: Վերադարձի պայմանով, բնականաբար...

Այդպես նրանք դարձան ամուսին և կին: Ամուսինը ճաշարանների վարչության հիգիենայի գծով մասնագետ-տեսուչն էր: Կինը երեխային մանկապարտեզ տալուց հետո ընդունվեց գործարան: Այնտեղի տեղական ամբուլատորիայում էր աշխատում:

Իսկ հետո սկսվեցին սկանդալները: Ընդ որում՝ առանց որևէ հիմքի: Ուղղակի Գոլովկերը գոհ էր կյանքից, իսկ Լիզան՝ ոչ:

Գոլովկերը տարածամկետով ձեռք բերեց գունավոր հեռուստացույց և պահարան: Կենդանաբանական խանութից ակվարիում գնեց: Սկսեց մտածել կոռպերատիվի մասին: Լիզան ի պատասխան դրան ասում էր.

– Ինչի՞ համար: Դա ի՞նչ է փոխում:

Եվ հետո.

– Մի՞թե սա ամբողջն է: Ախր տարիները գնում են է՛...

Լիզան, ինչպես ասում են, կյանքի մասին էր մտածում: Ընդհատելով լվացքը կամ մի կողմ դնելով կարուձև անելը, ասում էր.

– Ինչի՞ համար է այս ամենը: Լավ, ասենք էլի մի երկու հազար թխվածքաբլիթ

կերա: Մաշեցի մի տասներկու գույգ երկարաճիթ կոշիկ: Մի տասն անգամ  
Մերձբայթիկա գնացի...

Գոլովկերը չէր մտածում նման լուրջ բաների մասին: Նա հարցնում էր.

«Մերձբայթիկան ինչն՞վ չէ քեզ գոհացնում»: Նա ընդհանրապես չէր մտածում:  
Նա ուղղակի ապրում էր և վերջ:

Միայն մեկ անգամ Գոլովկերը մտքերի մեջ ընկավ: Դա շարունակվեց քառասուն  
րոպեից ավելի: Հետո նա ասաց.

– Լիզա, լսի՛ր: Երբ ես առաջին կուրսի ուսանող էի, Դիմա Ֆոգելը Էպիգրամ էր  
գրել. «Բոք Գոլովկերի հետույքը ճակատից լայն է երեք անգամ»: Դու լսո՞ւմ ես:  
Ես այն ժամանակ նեղացա, իսկ հիմա մտածեցի. ամեն ինչ նորմալ է: Հետույքը  
ճակատից հենց լայն էլ պիտի լինի: Ընդ որում հենց երեք անգամ, ես հատուկ  
չափել եմ...

– Եվ դու, – հարցրեց Լիզան, – հինգ տարի մտածե՞լ ես այդ մասին:

– Չէ՛, դա ուղղակի այսօր մտքովս անցավ...

Մեկ տարի անց Լիզան նրան արհամարհում էր: Երեք տարի անց սկսեց ասել:  
Գոլովկերը դա զգում էր: Փորձում էր նրա նյարդերի վրա չազդել: Երեկոները  
հեռուստացույց էր նայում: Կամ հարևանին օգնում էր «Ժիգուլին» վերանորոգել:  
Միասին նրանք հազվադեպ էին քնում: Ամեն անգամ դա կնոջ անսպասելի  
քնահաճույքն էր լինում: Ամեն ինչ վերջանում էր արցունքներով:

Իսկ հետո սկսվեց արտագաղթը: Սկզբում դա վերաբերվում էր միայն  
ուրիշներին: Հետո սկսեցին գնալ ծանոթները: Քիչ ավելի ուշ՝ ծառայակիցները և  
ընկերները:

Հրեաները, ինչպես ասում են, գլուխ էին բարձրացրել: Կիսաձայն գրուցում էին  
իրար մեջ: Ծխախոտաթղթի շերտերն էին խշխշացնում:

Նրանց միջավայրում շրջանառվում էին ինչ-որ հատուկ փաստաթղթեր:

Տարածվում էր ինչ-որ ներքին ինֆորմացիա: Նրանց շրջանում ի հայտ եկան  
ինչ-որ իրենց գործեր:

Եվ այստեղ Գոլովկերը անսպասելիորեն կերպարանափոխվեց: Սկզբում նա  
անփութորեն հայտարարեց.

– Արի՛ մեկնենք:

Հետո այդ թեմայի շուրջ խոսեց ավելի լուրջ: Ինչ-որ պատճառաբանություններ էր  
բերում: Մեջբերում էր ինչ-որ Գաբիի նամակներ:

Լիզան ասաց.

– Ես չեմ գնա: Մայրիկը այստեղ է: Այսինքն՝ նրա գերեզմանը: Ամենաթանկագին բաները այստեղ են: Էրմիտաժն այստեղ է...

– Որում դու տասը տարի չես եղել:

– Այո, բայց ես կարող եմ գնալ այնտեղ մոտակա շաբաթ օրը... Եվ վերջապես՝ ես ռուս եմ: Դու հասկանո՞ւմ ես. ոո՛ւս:

– Չենց դրանից էլ սկսեիր, – արձագանքեց Գոլովկերը և նեղացած լռեց: Կարծես կնոջը ստիպել էր, որ խոստովանի կատարած հանցագործությունը:

Եվ ահա Գոլովկերը մեկնեց: Նրա մեկնումը, ինչպես դա ամենից հաճախ պատահում է, մի փոքր նման էր ամուսնալուծության:

Էմիգրացիան ի հայտ բերեց մի տարօրինակ յուրահատկություն: Կամ, միգուցե, օրինաչափություն: Մարդիկ ինչ-որ պատճառով չէին կարողանում բաժանվել:

Դժվար էր երկու տարբեր բնակարաններում գնալ-ապրելը: Իսկ ա՛յ տարբեր երկրներում՝ հեշտ:

Այդ պատճառով Էմիգրացիայում այդքան շատ միայնակներ կան: Ընդ որում՝ ինչպես տղամարդիկ, այնպես էլ՝ կանայք: Կախված նրանից, թե ով է եղել ամուսնալուծության նախաձեռնողը:

Երեք ամիս Գոլովկերը ապրեց Իտալիայում: Չետո տեղափոխվեց Միացյալ Նահանգներ:

Ամերիկայում նա անսպասելիորեն հարմար եկավ: Հայրենիքում ամենից շատ գնահատվում էին խելապակաս հերոսները և թեթևամիտ տաղանդները:

Ամերիկայում՝ բարեխիղճ հարկատուները և ազնիվ աշխատողները: Գոլովկերը գնաց անգլերենի դասերի: Սովորեց մեքենա վարել: Աշխատեց որպես մերսող, ցրիչ, պահակ: Մեկ տարի ծառայեց ավտոսերվիսում: Ֆերմայում ճագարների էր խնամում: Հատուկ մեքենայով ավում էր օդանավակայանի տարածքը:

Սկզբում Գոլովկերը տաքսի գնեց և այն վարելու իրավունք: Չետո՝ հողակտոր Դելավեր գետի ափին: Մեկ տարի հետո էլ՝ ներքին գնով՝ սեփական բնակարան Լեֆֆերտս-բուլվարում:

Տաքսին նա վարձակալության տվեց: Հողակտորը վերավաճառեց: Փողի մի մասը ներդրեց որպես ժամկետային ավանդ: Մնացած տասնչորս հազարով

«Ալի-բաբա» ռեստորանի բաժնեմաս գնեց:

Ապրում էր նա լավ միկրոշրջանում: Կոստյումները գնում էր Բլյումինգդեյլից:

Վարում էր «Օլդսմոբիլե-ոիջենսի»:

Կանանց նկատմամբ Գոլովկերը սիրալիկ էր: Նրանց հրավիրում էր լավ, ոչ

թանկ ռեստորաններ: Նվիրում էր նրանց արդուզարդ և կոսմետիկա: Ընդ որում՝ իրադարձությունները չէր արագացնում:

Ամերիկուհիներին Գոլովկերը հարգում էր և ամաչում նրանցից: Նախընտրում էր համերկրացիներին՝ առանց երեխաների: Անուսնության մասին չէր մտածում: Երեք անգամ նա եղավ Եվրոպայում: Մեկ անգամ՝ Իսրայելում: Երկու անգամ՝ Կանադայում:

Նա վաճառում էր տներ, բնակարաններ, հողակտորներ: Նրա գործերը հիանալի էին գնում: Նա բնատուր առևտրային գործակալ էր: Ուրիշների շահերի ներկայացուցիչը: Այսինքն մարդ՝ առանց անհատականության: Իգուր չէ, որ գոյություն ունի այսպիսի կարճ անեկդոտ: Ոմն մեկը գանգում է առևտրային գործակալին և հարցնում է. «Դուք սիրու՞մ եք Բրամս...»...

Ընդ որում՝ Գոլովկերը միաժամանակ սիրահոժար էր և օժտված սեփական արժանապատվության զգացումով: Համադրություն, որը հազվադեպ է պատահում:

Լիզայի հետ նամակագրություն չէր պահում: Չափից դուրս դժվար էր մի աշխարհից մյուսը գրելը: Մի մոլորակից՝ մյուսը:

Բայց նա օգնում էր նրան և աղջկան: Սկզբում ծանրոցներ էր ուղարկում: Հետագայում սահմանափակվում էր գումարային փոխանցումներով:

Դա նորմալ էր: Չէ՞ որ նրանք բաժանվել էին: Իսկ դուստրը. նա ընդհանրապես որդեգրված էր: Չնայած հենց նրան Գոլովկերը հիշում էր: Օրինակ, թե ինչպես է նա արձակում պատլիկ կոշիկների կապերը: Կամ կոճկում է կրծկալի սպրդող կոճակները: Եվ նաև, թե ինչպես է նա, ուղղելով աղջնակի ռետուզը, թեթևակի ցնցում նրան:

Լիզային նա չէր հիշում: Նա վերածվել էր ինչ-որ անտեսանելի ատյանի: Ինչ-որ էական, բայց անդեմ բանի: Յուրատեսակ հարկային վարչության:

Իսկ հետո հանկարծ ամեն ինչ փոխվեց: Գոլովկերի մոտ հայտնվեց իսկ և իսկ սևեռուն գաղափար: Ընդ որում՝ ոչ թե կամաց-կամաց, այլ միանգամից: Մի գեղեցիկ օր: Գոլովկերը նույնիսկ հիշում էր, թե հատկապես երբ դա տեղի ունեցավ: Ուրիշները վեց թվի օգոստոսի տասնյոթի ժամը մեկի ու երկուսի միջև:

Գոլովկերը մեքենայով գրասենյակ էր գնում: Հենց նոր մի շահավետ գործարք էր ավարտվել: Միջնորդավճարը կազմել էր տասներկու հազար:

Ավտոմեքենան հեշտությամբ սահում էր հանքաձյութով ծածկված խճուղով:

Գոլովկերը բաց կանաչ ֆլանելե կոստյումով էր: Նրա ձախ ձեռքից բարձրանում

Էր «Քենթ» ծխախոտի ծուխը:

Եվ հանկարծ նա տեսավ իրեն ուրիշի աչքերով: Դա պատահում է: Իսկ ավելի կոնկրետ. իր նախկին կնոջ աչքերով: Ահա սլանում է սեփական ավտոմեքենայի դեկին հաջողակ գործարար Գոլովկերը: Նրա խիղճը մաքուր է, դրամապանակը լեփ լեցուն է փողով: Հարմարավետ գրասենյակում նրան է սպասում սիրունաստես քարտուղարուհին: Նրա առողջությունը հրաշալի է: Հենոզլոբի՞նը: Նա նույնիսկ չգիտի թե դա ինչ է: Նրա մոտ ամեն ինչ լավ է: Նրբաքսուրից հետո՝ հարթ մաշկ: Թանկագին կոշիկները չեն սեղմում: Եվ, ահա, Լիզան նայում է այդ մարդուն: Եվ մտածում է. ի՞նչ գանձ եմ ես կորցրել...

Այդպես էլ Գոլովկերի մոտ հայտնվեց սևեռուն գաղափարը: Այն է. նա պետք է հանդիպի կնոջ հետ: Նա կհասկանա և կհամոզվի: Իսկ ինքը միայն կհարցնի՝ «Եվ ի՞նչ» – և վերջ: Եվ ուրիշ ոչ մի բան... «Եվ, ի՞նչ...»:

Գոլովկերը պատկերացնում էր վերադարձի պահը: Ահա նա ժամանում է: Ուղևորվում է հյուրանոց: Մեքենա է վարձակալում: Ըստ կուրսի փոխում է հագար դուարը: Իսկ միգուցե և՛ երկուսը: Կամ՝ երեքը:

Հետո գանգում է նրան. «Լիզա: Այդ ես եմ... Ի՞նչ է նշանակում՝ ո՞վ: Հիմա ճանաչեցի՞ր... Այո՛, ճանապարհի վրա եմ: Ես, անկեղծ ասած, բավականին բիզի եմ... Չնայած այսօր, կարելի է ասել, ֆրի... Կներես, որ անցնում եմ անզլերենի...»:

Նրանք նստած են լավ ռեստորանում: Գոլովկերը պատվիրում է: Լիզային՝ որսամիս: Իրեն ինչ-որ թեթև բան: Մի քիչ ծնեբեկ, մուսս... Կոնյա՞կ:

Նախընտրում եմ «Կորդոն բլե»: Հայկակա՞ն: Դե, բերեք...

Գոլովկերը Լիզային ճանապարհում է տուն: Դուրս է գալիս մեքենայից: Բացում է դուռը: «Դե, բարո՞վ մնաս»: Եվ հետո. «Ա՛հ, այո, այստեղ հուշանվերներ են»:

Գոլովկերը Լիզային է մեկնում շափյուղե վզնոցը: «Չ՛է որ սա քո քարն է»: Հետո՛ պլաստիկ տոպրակ՝ կանադական երկնագույն կաշվե վերարկուով:

Ուսումնական համակարգի՛չ՝ Օլյայի համար: Մի փաթեթ՝ լի բրոյա իրերով:

Երկու գույգ երկարաճիթ կոշիկներ:

Հետո նա մեղմորեն հարցնում է.

– Կարո՞ղ եմ մի քիչ փող թողնել քեզ համար: Բառացիորեն՝ մեկ ու կես, երկու հագար: Չուտ սիմվոլիկ...

Նա մեղմորեն և հաստատակամորեն մեկնում է նրան ծրարը:

Նա.

– Կա՞նցնես ներս:

– Կներես, ես վաղը առավոտյան գործնական հանդիպում ունեմ: Մտածում եմ մի համեստ կոնցեսիայի մասին: Բամբակի նման մի բանի մասին: Կամ միգուցե էլեկտրոնիկայով զբաղվեմ: Ինձ շուկան է հետաքրքրում:  
Լիզան.

– Շուկա՞ն: Նեկրասովյա՞նը, թե՞ Կուզնեչնին:

Գոլովկերը ժպտում է.

– Ես խոսում եմ սպառման շուկայի մասին...

Երեկոյան Լիզան նստած է նրա մոտ, հյուրանոցում: Գոլովկերը վերցնում է խոսափողը.

– Շամպայն:

Եվ հետո.

– Դու ամսագրերը թերթի, ես պետք է մի քանի զանգ կատարեմ: Հե՛լո, միստեր Բեյլան՝ֆֆ... Գոլովկեր սպիկինգ: «Դորալ Էջենսի»-ի ներկայացուցիչը...

Շամպայնը խմված է: Լիզան հարցնում է.

– Ես մնա՞մ:

Նա՛ մեղմորեն.

– Կարիք չկա: Այս պուրիտանական երկրում...

Լիզան ընդհատում է նրան.

– Դու ինձ այլևս չե՞ս սիրում:

Գոլովկեր.

– Մի հարցրու ինձ այդ մասին: Չափից դուրս ուշ է...

Ահա նրանք գնում են գետափով: Մտնում են Էրմիտաժ: Դիտում են իտալացիների կտավները: Գոլովկերը ասում է.

– Ես կառնեի այս կանաչավուն Տինտորետտոյին: Հարցնել է պետք՝ միգուցե բոլշևիկները վաճառքի համար ունենա՞ն ինչ-որ բան...

Կնոջ հետ հանդիպման մասին մտքերը չէին լքում Գոլովկերին: Դա տարօրինակ էր: Ամեն ինչ այլ կերպ պետք է լինի: Առաջին տարիներին մարդը կարոտում է բարեկամներին: Հետո սկսում է դանդաղորեն մոռանալ նրանց: Եվ վերջապես մնում են միայն հիշողությունների ուրվագծերը: Անորոշ ուրվագծեր հիշողության հորիզոնում, և վերջ:

Գոլովկերի մոտ ամեն ինչ այլ էր: Սկզբում նա Լիզայի մասին չէր հիշում: Հետո



սկսեց մեկ-մեկ մտածել նրա մասին: Եվ վերջապես սկսեց անընդհատ մտածել նախկին կնոջ մասին: Հուզմունքով, որը նրան զարմացնում էր: Որը վախեցնում էր հենց իրեն:

Ընդ որում՝ սիրո մասին չէ, որ մտածում էր Գոլովկերը: Եվ ոչ էլ իր նախկին կնոջ կողմից գղջման մասին: Գոլովկերը մտածում էր արդարության, տրամաբանության և կարգուկանոնի հաղթանակի մասին:

Ահա նա գնում է Նեվսկիով: Մտնում է կոոպերատիվ ռեստորան: Չորս կողմն է նայում: Ճաշացանկն է աչքի անցկացնում: Հետո ոչ բարձր ասում է.

– Գրողի ծո՛ցը գնացեք:

Եվ վերջ: «Գրողի ծո՛ցը գնացեք»: Եվ այլևս ոչ մի բառ...

Ռուսաստանի մասին միտքը չէր նահանջում: Երևակայական պատկերները հետևում էին մեկը մյուսին: Էմոցիաների մի ամբողջ շարան էր պատկերանում Գոլովկերին. զարմանք, ջղայնություն, ներողամտություն: Նրա ականջին հստակորեն լսվում էին առանձին նախադասություններ յուրաքանչյուր էպիզոդում: Օրինակ՝ ինչ-որ պատահական շինության ճակատային մասի մոտ.

– Պարոն, ի՞նչ է նշանակում՝ «Գիպրովտորչերմետ»:

Կամ ինչ-որ կենցաղային անհարմարության դեպքում.

– Բոլշեվիկները ինձ իրոք որ հուզում են:

Կամ ճաշացանկը կարդալիս.

– Գները, ես ենթադրում եմ, ոուբլիո՞վ են նշված:

Կամ՝ երբ խոսքը գնա ներկայիս կառավարության մասին.

– Հուսով եմ, Գորբաչովը գոնե ցինիկ է: Իդեալիստը իշխանության դեկին՝ աղետ է:

Կամ՝ եթե խոսքը գնա Ամերիկայի մասին.

– Ամերիկյան դրախտ չէ: Բայց եթե դժոխք է, ապա լավագույնը՝ աշխարհում:

Կամ՝ ռեպլիկ արստրակտ ոճով: Այն դեպքում, եթե ինչ-որ զարմանալի բան պատահի.

– Ֆանտաստի՛կ է: Անպայման կպատմեմ այդ մասին ընկերոջս՝ Ֆիլ Կերրիին...

Նրա մոտ պատրաստի ռեպլիկներ կային ամենատարբեր հնարավոր դեպքերի համար: Դուրս գալով բավականին լավ ռեստորանից, Գոլովկերը կասի.

– Մա արդեն կոպտություն չէ: Բայց և այնպես դեռևս սպասարկում չէ:

Դուրս գալով վատից՝ կնկատի.

– Այսպիսի բան ես չեմ հիշում, որ նույնիսկ Շանհայում լինի...

Գոյովները մշտապես ինչ-որ բան էր քրթնջում, ժեստիկուլյացիա էր անում, ծիծաղում էր: Շփոթում էր անգլերեն և ռուսերեն բառերը: Հանկարծ դառնում էր մտածկոտ և լռակյաց: Շատ էր ծխում:

Եվ ահա նա հասկացավ՝ պետք է մեկնել: Ռեդդակի վիզա պատվիրել և տոմս առնել: Այս գաղափարը կարժենա չորս հազար դոլար: Ներառյալ տոմսերի գինը, հյուրանոցը, նվերները և չնախատեսված ծախսերը:

Ժամանակները հիմա համեմատաբար լիբերալ են: Պրովոկացիաներ չպետք է որ լինեն: Փող կա:

Փաստաթղթերի ձևակերպումը տևեց երեք շաբաթ: Տոմսը նա պատվիրեց սեպտեմբերի տասնչորսի համար: Խանութներ էր գնում, նվերներ էր ընտրում: Պարզվեց, որ ինքը շատ քիչ ընկերներ և ծանոթներ ունի: Ծնողները մահացել են: Զարմուռիկն ապրում էր Կազանում: Համակուրսեցիների հետ Գոյովները նամակագրություն չէր պահում: Համադասարանցիների անունները մոռացել էր: Մնում էր Լիզան դստեր հետ: Օլենկայի տասներեք տարեկանը պետք է որ լրացած լիներ: Չէր կարելի ասել, որ Գոյովները սիրում էր այդ թախծոտ, քնքուշ աղջնակին: Նա ուղղակի ընտելացել էր աղջկան: Նամանավանդ, որ նա աշխարհում համարյա միակն էր, որ հարզանք էր տաժում իր նկատմամբ: Երբ մայրը նրան պատժում էր, նա խնդրում էր.

– Քեռի Բորյա, թույն առեք ինձ համար...

Գոյովները կապվել էր աղջկան: Չէ՞ որ մայրական և հայրական սերերը բացարձակապես տարբեր բաներ են: Մոր մոտ դա նախ և առաջ արյունակցական զգացմունք է: Իսկ հոր մոտ՝ հոգևոր հակում: Հայրերը նախընտրում են այն երեխաներին, որոնք իրենց կողքին են: Նույնիսկ եթե նրանք հարազատ էլ չեն: Այդ պատճառով էլ չար խորթ հայրերը անհամեմատ հազվադեպ են հանդիպում, քան բարկացած խորթ մայրերը: Դա արտահայտված է նույնիսկ ժողովրդական հեքիաթներում...

Լիզայի համար նա գնեց վերարկու և երկարաճիտ կոշիկներ: Օլյայի համար՝ բնական մորթուց մուշտակ և ուսումնական համակարգիչ: Գումարած՝ վերնաշապիկներ, ջինսեր, կոշիկներ և սպիտակեղեն: Ինչ-որ հուշանվերներ, գրիչներ, ռադիոընդունիչներ, երկու գույգ ժամացույց: Կարճ ասած՝ միայն նվերները երկու ճամպրուկ էին զբաղեցնում:

Գոյովներին հաջողվեց փողը փոխել մեկը վեցի հաշվարկով: Գոյովները ինչ-որ Ֆայբիշեվսկու մոտավորապես յոթ հարյուր դոլար փոխանցեց: Լենինգրադում

ունն Մուգա նրան կփոխանցի չորս հազար ռուբլի:

Թոնում էր Գոլովկերը ամերիկյան ընկերության ինքնաթիռով: Ինչպես, սովորաբար, իրեն ունևոր տուրիստ էր զգում: Անհոգորեն իր համար մի բաժին ջին պատվիրեց:

– Բլու ջինսն ընդ տոնիկ, – կատակեց Գոլովկերը, – ջինսը տոնիկի հետ: Ուղեկցորդուհին հարցրեց.

– Դուք Լեհաստանի՞ց եք:

Մի՞թե, մտածեց Գոլովկերը, առոգանությունս պահպանվել է...

Լենինգրադի օդանավակայանը նրա դուրը չեկավ: Ամեն ինչ մոխրագույն և միապաղաղ էր թվում: Միգուցե գովազդի բացակայության պատճառով: Բացի այդ, նա առաջին անգամ էր ժամանում այստեղ: Ի՞նչ արած, այդպես էր ստացվել: Երեսուն երկու տարի այստեղ ապրել էր, իսկ ինքնաթիռ չէր նստել: Գոլովկերը մտածեց. ի՞նչ եմ ես զգում՝ հայրենի հողին ոտքս դնելով: Եվ հասկացավ՝ առանձնապես ոչինչ:

Նրան տեղավորեցին «Օկտյաբրսկայա» հյուրանոցում: Շուտով եկավ Մուգան՝ նյարդային և անհանգիստ շուրջը նայելով: Նրան տվեց փողի փաթեթը:

Գոլովկերը զգում էր վախ, հոգնածություն, հուզմունք: Հյուրանոցում նա անցկացրեց մեկ ժամից ավելի, բայց Լիզային այդպես էլ չէր զանգում: Ինչ-որ բան նրան կանգնեցնում էր և վախեցնում: Պարզվում է, չափից դուրս երկար էր Գոլովկերը դրան սպասում: Միգուցե, բոլոր վերջին տարիները: Կարող է, ամեն ինչ, որ նա անում էր և նախաձեռնում, միայն Լիզայի համա՞ր էր: Նրա ուշադրության համա՞ր:

Եթե դա այդպես է, մտածեց Գոլովկերը, ապա ինչքա՞ն շատ բան է անցնում կողքով: Ապրում ես ու չգիտես՝ ինչի համար: Ինչի՞ համար ես փող վաստակում: Ինչի՞ համար ես սեփականություն ձեռք բերում: Ինչի՞ համար ես անցնում անգլերեն լեզվի:

Գոլովկերը նայեց ժամացույցին՝ ինն անց կես է: Վերհիշեց հեռախոսի համարը՝ չորս, տասնվեց... Եվ հետո՝ հարյուր հիսուն վեց: Ամեն ինչ ճիշտ է: Չորս՝ խորանարդ բարձրացրած... Նա բացարձակապես մոռացել էր մաթեմատիկան: Բայց հեռախոսահամարը հիշում էր՝ չորս, տասնվեց... Եվ հետո՝ նույն տասնվեցը քառակուսի աստիճան բարձրացրած: Հարյուր հիսուն վեց... Հուզված, Գոլովկերը լսում էր հեռախոսագանգը, որ հնչում էր իր սեփական բնակարանում: Մեկ, երկու, երեք անգամ...

– Ո՞վ է, – հարցրեց Լիզան:

Եվ մի վայրկյանից.

– Խոսե՛ք:

Եվ այդ ժամանակ նա խուլ ձայնով արտասանեց.

– Գոլովկերների բնակարանն է: Լի՛զա, դու ճանաչեցի՞ր ինձ:

– Մի րոպե սպասի՛ր, – լսում է նա, – թեյնիկը անջատեն:

Եվ հետո՝ լռություն մի ամբողջ րոպե: Հետո ինչ-որ պարզ, ոչ անպայման բառեր.

– Դու եկե՞լ ես: Ես հուսով եմ, ամեն ինչ օրինակա՞ն է: Ինչպե՞ս: Դե ոչինչ...

լողավազան է գնում: Դու գործերո՞վ ես: Դու ճամփորդո՞ւմ ես:

Գոլովկերը լռեց, հետո պատասխանեց.

– Արտահանում-ներմուծում: Դա քեզ չի հետաքրքրի: Մտածում եմ ոչ մեծ կոնցեսիայի մասին, բամբակի նման մի բանի...

Հետո նա որքան հնարավոր է անփութորեն հարցրեց.

– Հուսով եմ, կտեսնվե՞նք:

Եվ ավելի վստահ լինելու համար ավելացրեց.

– Ես պետք է որոշ բաներ փոխանցեմ ձեզ: Քեզ և Օլյային:

Նա ուզում էր ասել՝ իմ մոտ երկու ճամպրուկ նվերներ կան: Բայց միտքը փոխեց:

– Վաղը ես աշխատում եմ,- ասաց Լիզան,- երեկոյան Օլգան հրավիրված է

Նախիմովների մոտ: Վաղը չէ մյուս օրը նա փորձի է: Դու երկա՞ր ժամանակով ես եկել: Հինգշաբթի օրը զանգի ինձ:

– Լիզա,- արտաբերեց նա լքված, խղճալի տոնով, – դեռ տասը չկա: Մենք

այսքան տարի չենք տեսել իրար: Իմ մոտ երկու ճամպրուկ նվերներ կան: Ես կարո՞ղ եմ գալ: Մեքենայով:

– Մեր մոտ խնդիրներ կան դրա հետ կապված:

– Դու ի նկատի ունես տաքսի՞ն: Չէ՞ որ ես մեքենա եմ վարձակալում...

Ահա նա մտնում է (ինքն իրեն պատկերացնում էր Գոլովկերը)

«Ավտովարձակալություն»- ում աշխատող մարդու մոտ: Լսում է.

– Սպասարկում ենք միայն արտասահմանացիներին:

Գոլովկերը համարյա շփոթված ժպտում է.

– Ես ախր, գիտեք ինչ... ՈՒ՞զում էի ասել...

– Ես ախր ասում եմ, – կրկնում է պաշտոնյան, – միայն արտասահմանացիների համար: Դուք ռուսերեն հասկանո՞՞՞ն եք:

– Դժվարությամբ, – պատասխանում է Գոլովկերը և անցնում է անգլերենի...

Լիզան ասում է.

– Այսինքն իհարկե, արի՛: Չնայած, գիտես... Մի խոսքով, ես բավականին շուտ եմ պատկում քնելու: Իմիջիայլոց, դու որտե՞ր ես:

– «Օկտյաբրսկի»-ում:

– Դա մի քառասուն րոպեի ճանապարհ է:

– Լիզա՛:

– Լա՛վ, ես սպասում եմ: Բայց Օլյային ես չեմ պատրաստվում արթնացնել...

Այստեղ սկսվեցին սովորական խորհրդային խնդիրները:

«Ավտովարձակալությունը» փակվել էր: Տաքսի բռնել չէր հաջողվում: Մի ինչ-որ մասնավոր մեքենա կանգնեցրեց, մեքենան Գոլովկերից ամերիկյան ծխախոտ վերցրեց և քշեց – գնաց:

Նա տեղ հասավ ժամը տասներկուսին: Ավելի ճիշտ տասներկուսին քառորդ պակաս: Զանգեց: Դուռը բացեցին: Նախկին կինը սկսեց խոսել կցկտուր և համարյա մեղավորի նման.

– Նե՛րս արի... Դու չես փոխվել... Ես անկեղծ ասած, շուտ եմ արթնանում... Դե նե՛րս արի՛ ասում եմ, նստի՛ր: Սուրճ դնե՛մ... Բոլորովին չես փոխվել... Դու գլխա՞րկ ես կրում:

– «Բորսալինո» ֆիրմայի , – հուսահատ արտահայտվեց Գոլովկերը:

Հետո քաշեց-հանեց անհեթեթ, պիստակի գույնի գլխարկը:

– Սուրճ ուզո՞ւմ ես:

– Մի՛ անհանգստացիր:

– Օլյան, բնականաբար, քնած է: Ես ահավոր հոգնում եմ աշխատանքի վայրում:

– Ես շուտ եմ գնալու, – խոսք գցեց Գոլովկերը:

– Ես դրա համար չեմ ասում: Ապրելը քանի գնում դժվարանում է:

Հրապարակայնություն, վերակառուցում, մարդիկ գրգռված են, ինչ-որ բանի են սպասում: Եթե Գորբաչովին հանեն, մենք դրան չենք դիմանա... Դու ասացիր՝ նվերնե՛ր: Ծնորհակալություն, թո՛ղ միջանցքում: Ճամպրուկները վերադարձնե՛մ:

– Փոստով կուղարկես, – անսպասելի ժպտաց Գոլովկերը:

– Չէ, ես լուրջ եմ ասում:

– Ավելի լավ է՝ ասա, ինչպե՞ս ես ապրում: Ամուսնացա՞ծ ես:

Նա այս հարցը տվեց անփութորեն, ժպիտով:

– Ոչ: Ժամանակ չկա: Սուրճ ուզո՞ւմ ես:

– Որտեղի՞ց ես այն ճարում:

- Ոչ մի տեղից:
- Իսկ ինչո՞ւ չես ամուսնացել:
- Կյանքս է այդպես դասավորվել: Ինչ վերաբերվում է տղամարդկանց, նրանց պակասը չի զգացվում, և բոլորի ուշքը գնում է շփվելու համար: Իսկ ամուսնությունը՝ դա լուրջ բան է: Դու չե՞ս ամուսնացել:
- Ոչ:
- Եվ, ինչպե՞ս է այնտեղ, Ամերիկայում:  
Գոլովկերը ուրախությամբ արտահայտվեց նախօրոք պատրաստած նախադասությամբ.
- Գիտե՞ս, հիանալի բան է՝ հարգել երկիրը, որում ապրում ես: Ո՛չ թե սիրել, այլ հենց հարգե՛լ:
- Դադար:
- Միգուցե նայե՞ս, թե ինչեր են բերել: Ռեզում են համոզված լինել, որ չափսերը համապատասխանում են:
- Մեզ բոլոր չափսերը համապատասխանում են, – ասաց Լիզան, – չէ՞ որ մենք առանց չափսի ենք: Իսկ ընդհանրապես, շնորհակալություն: Մի ուրիշը կնոռանար էլ այդ ալիմենտների մասին:.
- Սա ալիմենտ չէ, – ասաց Գոլովկերը, – սա՛՛ հենց այնպես: Քեզ և Օլյային:
- Գիտե՞ս ինչպես են ձեզ հիմա անվանում:
- Ու՞մ:
- Դե՛ ձեզ:
- Այդ ու՞մ՝ ձեզ:
- Էմիգրանտներին:
- Ո՞վ է անվանում:
- Թերթերում գրում են՝ «մեր արտասահմանյան հայրենակիցները»: Ինչպես նաև՝
- «շատ պատճառների բերումով արտասահմանում հայտնված անձինք»...
- Եվ նորից դադար: Եվս մեկ թուպե, և ստիպված պետք կլինի գնալ:  
Հուսահատությամբ Գոլովկերը արտասանում է.
- Լիզա՛:
- Հա՞:
- Գոլովկերը մի քանի վայրկյան լռում է, հետո հանկարծ.
- Դե, կուզե՞ս պարենք:

– Ի՞նչ:

– Ես ռադիոընդունիչ ունեմ ճամպրուկում:

– Դու աննորմալ ես, Օլյան քնած է...

Գոլովկերը տենդագին ստածում է՝ դե, էլ ինչպե՞ս են սիրատածում կանանց:

Ինչպե՞ս: Նվերները մնացին դռան ետևում: Ռեստորան գնալու համար՝ ուշ է:

Պարել՝ նա չի համաձայնում:

Եվ այստեղ նա հանկարծ ասաց.

– Ես գնամ:

– Արդե՞ն... Չնայած, շուտով մեկն է: Հուտով եմ դու կզանգե՞ս ինձ:

– Վաղը ես գործնական հանդիպում ունեմ: Մտածում եմ մի ինչ-որ ոչ մեծ կոնցեսիայի մասին...

– Դու միևնույնն է՝ զանգի՛ր: Եվ շնորհակալություն ճամպրուկների համար:

Գոլովկերը ճամպրուկների համար չէր, որ նեղացավ, այլ նվերներո՛վ

ճամպրուկների համար: Բայց լուռ մնաց:

– Դե, ես գնամ, – ասաց նա:

– Մի՛ նեղացիր: Ես բառացիորեն ոտքի վրա կանգնել չեմ կարողանում:

Լիզան ճանապարհում էր նրան: Դուրս եկավ դեպի սանդղահարթակ:

– Գնա՛ս բարով, – ասում է, – իմ արտասահմանցի հայրենակից: Անձ, որ հայտնվել է արտասահմանում...

Գոլովկերը դուրս է գալիս փողոց: Սկզբում նրան թվում է, թե անձրև է սկսվել:

Բայց դա մատախտոլ է: Խտացած խավարում աղոտ տարածվում են

լապտերների դեղին հետքերը:

Անկյունից, ճոճվելով, դուրս է գալիս լույսով լեցուն ավտոբուսը: Կարևոր չէ, թե ուր է այն գնում: Երևի, կենտրոն: Ուրիշ էլ ու՞ր կարող են տանել ճանապարհները ծայրամասից:

Գոլովկերը նստում է ավտոբուս: Նետում է մետաղադրամը: Վարորդի քնկոտ ձայնը ասում է.

– Հաջորդ կանգառը՝ Ռոպշինսկայա, նախկին Չելենին, խաչմերուկ...

Գոլովկերը դուրս է գալիս: Հայտնվում է մի ամայի տեղի և աղյուսե

անվերջանալի պատի միջև: Հեռվում՝ համարյա հորիզոնում, տներն են սևին տալիս՝ առկայծող դեղին և վարդագույն պատուհաններով:

Ինչ-որ տեղից լսվում է խուլ, միալար թակոց: Կարծես հսկայական շտամպ ունեցող ժամացույց է թկթկում: Ջրիմուռների և հիվանդանոցային զուգարանի

հոտ է գալիս:

Գոլովկերը ծխում է վերջին ծխախոտը: Ժամը մեկին մոտ տաքսի է կանգնեցնում: Ինտելիգենտ տեսքով վարորդը ասում է՝ «կրկնակի տարիֆ»:  
Գոլովկերը մեխանիկորեն թարգմանում է նրա բառերը անգլերենի՝ «դաբլ թաքս»: Ինչո՞ւ: Ավելի լավ է չհարցնել: Բացի այդ՝ հիմա Գոլովկերի ինչի՞ն են պետք սովետական ռուբլիները:

Ճանապարհին վարորդը նրա հետ կոռպերացիայի մասին գրույց է բացում:

Գովաբանում է ինչ-որ Նույկինի: Կշտամբում է ինչ-որ Չաբեժինսկու:

Գոլովկերը համառորեն լռում է: Նա մտածում է՝ ոնց որ ինձ առաջին անգամ արտասահմանցու տեղ դրին:

Չետո նա վճարում է վարորդին: Տալիս է նրան հասարակ ամերիկյան կրակվառիչ: Վերջինս, առանց շնորհակալություն հայտնելու, խցկում է դա գրպանը:

Գոլովկերը ձեռքով է անում.

– Եկե՛ք Ամերիկա:

– Բենգինս չի հերիքի, – հնչում է ի պատասխան...

Լուսավորված մայթին՝ հյուրանոցի դիմաց կանգնած են երկու կին՝ կարճ շրջագգեստներով: Նրանցից մեկը ծուլորեն մոտենում է Գոլովկերին.

– Տղամա՛րդ, դուք եկվո՞ր եք: Կուզե՞ք ձեզ ցույց տամ քաղաքը և նրա շրջակայքը:

– Ցու՛յց տվեք, – շնչում է նա մի տեսակ խունացած ձայնով.

Եվ հետո.

– Միայն թե, ահա, ծխախոտս վերջացավ:

Կինը թևանցուկ է անում նրան.

– Բարում կգնես:

Գոլովկերը տեսնում է նրա ձեռքերը՝ երկար սաղափե եղունգներով, և առանց կրնկամասի կոշիկները: Նկատում է հսկայական չափսերի խաչը՝

«Խիրոպրակտիկ Ալտշուլեր» մակագրությամբ տրիկոտաժե վերնաշապկի

վրայով ընկած: Որսում է իր վրա ուղղված նրա պշրասեր և մոայլ հայացքը: Չետո համարյա անձայն արտաբերում է.

– Օրիո՛րդ, ներեցեք, դուք մարմնավաճառո՞ւհի եք:

Ի պատասխան լսվում է.

– Գոեհկություններ ասելը անպայման չէ: Իսկ ես էլ մտածեցի՝ «կուլտուրական ինտուրիստ՝ Եվրոպայից»:



– Ես Ամերիկայից եմ, – ասաց Գոլովկերը:

– Առավել ևս... Երեք ռուբլի տուր սրան, ճարպոտին:

– Փողը խնդիր չէ...

Անսպասելիորեն Գոլովկերը ավելի ինքնավստահ զգաց իրեն: Առավել ևս, որ այս ամենը թեթևակի հիշեցնում էր արևմտյան կյանքը:

Հինգ բոլեից նրանք նստած էին բարում: Աղոտ դեղնին էին տալիս լամպերը՝ քողարկված գիպսից պատրաստված ծովային խխունջներով: Երաժշտություն էր հնչում, որը Գոլովկերին հնաոճ թվաց: Սեղանների միջև թափառում էին մատուցողները, որոնք ինչ-որ բանով հիշեցնում էին հասիդների:

Գոլովկերի միտքն եկավ Մոնթիսելոյի շրջանի հասիդական գաղութը: Հին ժամանակների ինչպիսի՛ սև ու սպիտակ վերապրուկ՝ սովորական կյանքի գունավոր կինեմատոգրաֆում...

Նրանք նստած էին բարում: Կարամելի, թաց կոշիկների և մոտիկ գտնվող գուգարանից եկող ջրիմուռների հոտ էր գալիս: Վաճառասեղանի ետևում սպայական տեսակի տղամարդ էր վեր խոյանում. Գոլովկերը մի քանի դուլար մեկնեց նրան և ասաց.

– Ջին՝ տոնիկով:

Հետո հատուկ կարևորությամբ ավելացրեց.

– Բայց առանց լիմոնի:

Նա խմեց և իրեն նույնիսկ ավելի լավ զգաց:

– Ի՞նչ է ձեր անունը, – հարցրեց Գոլովկերը:

– Մամուլյաս Լյուսենկա էր անվանում: Իսկ ընդհանրապես՝ Լյուդմիլա:

– Ռուսլան, – հնարամտորեն ներկայացավ Գոլովկերը:

Նա պատվիրեց ևս երկու ջին, ծխախոտ գնեց: Նա ցանկանում էր սիրալիր լինել, շոայլ: Նա շնչաց.

– Դուք տիպիկ Լայգա Մինելլին եք:

– Մինելլի՞, – կրկնեց կինը և բավականին ուժեղ բոթեց նրա կողքին: – Էլ ի՞նչ կուզեիր...

Լյուդմիլային այստեղ, ըստ երևույթին գիտեին: Ինչ-որ մեկին նա ձեռքով արեց:

Ինչ-որ մեկին չցանկացավ տեսնել. «Ներողություն, ես տեղս փոխեմ»: Ինչ-որ մեկին նույնիսկ հյուրասիրեց իր՝ Գոլովկերի հաշվին:

Բայց Գոլովկերին դա էլ դուր եկավ: Նա իրեն հիասքանչ էր զգում:

Երբ մատուցողը սկուտեղով դիպավ նրան, Գոլովկերը ասաց Լյուդմիլային.

- Մա արդեն կոպտություն չէ: Բայց և այնպես դեռևս սպասարկում չէ...
- Երբ նրա վրա պատահաբար գարեջուր թափեցին, Գոլովկերը ծիծաղեց.
- Այսպիսի բան նույնիսկ Շանհայում հետո չի պատահել...
- Երբ նրա ներկայությամբ խոսեցին քաղաքականության մասին, Գոլովկերը արտահայտվեց այսպես.
- Հուսով եմ, Գորբաչովը գոնե ցինիկ է: Իդեալիստը իշխանության դեկին՝ աղետ է... Երբ նրան հարցուփորձ արեցին Ամերիկայի մասին, ի պատասխան հնչում էր.
- Ամերիկյան դրախտ չէ: Բայց եթե դժոխք է, ապա՝ լավագույնը աշխարհում...
- Մեկ կամ երկու անգամ Գոլովկերը նետեց.
- Անպայման կպատմեմ այդ մասին ընկերոջս՝ Ֆիլ Կերրիին...
- Հետո Գոլովկերը ինչ-որ մեկի հետ վիճում էր: Ինչ-որ բան էր ապացուցում, գրագ գալիս: Ինչ-որ մեկին տվեց փողկապը, գրիչը և ժամացույցը:
- Հետո Գոլովկերի սիրտը խառնեց: Ինչ-որ ձեռքեր աստիճաններով քարշ էին տալիս նրան: Նա ընկնում էր և գոռում. «Ես Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների քաղաքացի՛ եմ...»:
- Թե ինչ եղավ հետո, նա չէր հիշում: Արթնացավ իր համարում, մենակ:
- Լյուդմիլան անհետացել էր: Բնականաբար փողերի հետ միասին:
- Գոլովկերը ինքնաթիռի տոմս պատվիրեց: Ցնցուղ ընդունեց: Իջավ սուրճ փնտրելու:
- Նախասարահում նրան ձայն տվեց Լյուդմիլան: Նա միևնույն վերնաշապիկով էր:
- Մոտեցավ նրան շուրջը նայելով և ասում է.
- Ես փողերը թաքցրել եմ, որ չկորեն:
- Քիփ իթ, – ասաց Գոլովկերը, – թողեք ձեզ:
- Օ՛յ, – ասաց Լյուդմիլան, – իրո՞ք... Ամենակարևո՞րը, որ պատերազմ չլինի...
- Հանգստացավ Գոլովկերը միայն «Պանամ» ընկերության ինքնաթիռում:
- Օդաչուներից մեկը սև էր: Գոլովկերը անչափ ուրախացավ, երբ նրան տեսավ:
- Սևամորթը, ճիշտ է, պարզվեց, որ չխոսկան է և մոայլ: Փոխարենը՝ ողեկցորդուհին շփվող դուրս եկավ, տիպիկ ամերիկուհի...

Ամառը մենք կնոջս հետ ամառանոց գնեցինք: Երկարաժամկետ բանկային վարկը մեր համար Գոլովկերն էր կազմակերպել: Նա իրեն պահում էր հասարակ և ինքնավստահ: Երբեմն առ երբեմն անցնում էր անգլերենից

ռուերենի: Եվ հակառակը:

Կինս կամացուկ հարցրեց.

– Ինչո՞ւ Ռոն Ֆիննին դա չի անում:

– Ի՞նչը:

– Չի շփոթում անգլերեն բառերն ու ռուերենները:

Ես պատասխանեցի.

–Քանի որ Ֆիննին երկու լեզուն էլ լիարժեք գիտի...

Այդպես մենք ծանոթացանք Բորյա Գոլովկերի հետ:

Մի ամիս առաջ մի էմիգրանտական շաբաթաթերթի լրագրող գրուցում էր

Գոլովկերի հետ: Նրանից հարցազրույց էր վերցնում: Հետաքրքրվեց

Ռուսաստան այցելությանը: Սկսեց տարբեր հարցեր տալ գործարարին և

հասարակական գործչին (Գոլովկերը հասցրել էր դառնալ Գրակֆոնդի խոշոր

նվիրատու): Մասնավորապես այսպիսի.

– ՈՒրեմն, վերադարձե՞լ եք:

Գոլովկերը դադարեց ժպտալ և հաստատականորեն պատասխանեց.

– Ես ընտրեցի ազատությունը: